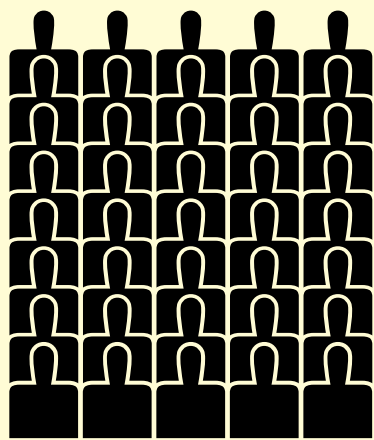

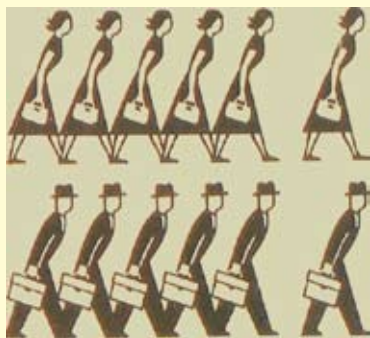
Een website voor de vader van de infographics

Steeds vaker maken de media gebruik van zogenaamde *infographics* om ingewikkelde zaken snel inzichtelijk te maken: één beeld zegt meer dan duizend woorden. Redacties van kranten, tijdschriften, radio, televisie en websites hebben er inmiddels specialisten voor in dienst als er al niet hele afdelingen voor zijn ingericht. Het past bij de beeldcultuur waarin we in toenemende mate leven. Maar is het allemaal wel zo nieuw?

Op 22 april vond in het Haags Gemeentemuseum een feestelijke bijeenkomst plaats ter gelegenheid van de lancering van www.gerdarntz.org. De website kan het beste worden omschreven als het depot van het werk van de 'vader' van de *infographics*: de Duitse kunstenaar Gerd Arntz. Samen met de Oostenrijkse wetenschapper Otto Neurath was hij in de jaren dertig en veertig van de vorige eeuw de grondlegger van de beeldstatistiek, in eerste instantie werkend vanuit Wenen en later, voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog, vanuit Nederland en Engeland.

In Nederland raakt sindsdien de beeldstatistiek steeds meer ingeburgerd. Onderzoeksbureau NSS en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gebruiken de afbeeldingen steeds vaker in steeds meer publicaties. In 1988 overlijdt Arntz. Na een tentoonstelling van zijn werk in de

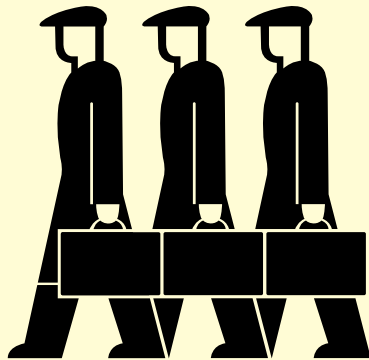
jaren zeventig is de bekendheid ervan sterk afgenomen hoewel hij in een kleine kring onverminderd populair blijft.

In het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam wordt een archief bewaard van tal van documenten, waaronder correspondentie. Het beslaat de periodes 1934 – 1937 en 1946 – 1988.

Is het archief in Amsterdam zonder meer interessant voor de historici, intussen ligt er in de kelders van het Haags Gemeentemuseum ook voor de kunstliefhebbers veel moois: in ladekasten liggen anno 2007 duizenden werken van Gerd Arntz te wachten tot er iets mee gebeurt. Ook in Den Haag loopt iemand rond met een plan het archief digitaal te ontsluiten;

geld is het probleem. De man met het idee heet Ed Annink van het Haagse ontwerpbureau Ontwerpwerk (www.ontwerpwerk.nl), hij wil uiteindelijk misschien wel alle vierduizend afbeeldingen digitaliseren en tentoonstellen op een speciale website. Hij heeft al afspraken gemaakt met allerlei belanghebbenden zoals NSS/Interview, de rechtsopvolger van de stichting waar Gerd Arntz ooit werkte, Peter Arntz (zoon van) en het Geheugen van Nederland dat wil helpen

met het scannen. Medio 2007 komt, voortvloeiend uit een contact tussen de gemeente Den Haag en het CBS, het verlossende woord: Den Haag betaalt mee en het CBS ook. Dat laatste instituut stelt wel als voorwaarde dat de gedigitaliseerde pictogrammen binnen het CBS weer in gebruik kunnen worden genomen, maar dat wordt alleen maar toegejuicht.

En zo kon het beuren dat op 22 april 2008 een bont gezelschap van liefhebbers het glas hief op de lancering van de website waarop het werk van Arntz nu nog lang en wereldwijd te zien zal zijn. Het valt ook zeker niet uit te sluiten dat bijvoorbeeld het CBS, nieuwe wegen zal willen vinden om de pictogrammen opnieuw te gaan gebruiken. Want wie naar de werken kijkt kan niet om de conclusie heen dat ze ook nu nog – of misschien wel juist nu – het begrip van statistieken kunnen vergemakkelijken. (Hans van Brussel)

Column

Peter Doorn

Het einde van de theorie?

Het kan u gemakkelijk zijn ontgaan, want NRC verkondigde het op de zwoele zomeravond van 24 juli: het einde van 'de wetenschapstheorie' is aangebroken. Modellen kunnen in de opruiming. Misschien minder erg dan het einde van de wereld, dat volgens de laatste inzichten in 2012 wordt verwacht, maar toch.

NRC ontleende het bericht aan een artikel van hoofdredacteur Chris Anderson uit *Wired Magazine* van 16 juli. Waarom de theorie wegkan? Omdat we nu leven in het petabyte-tijdperk van de datazondvloed. U gelooft het niet? Anderson: 'Out with every theory of human behavior, from linguistics to sociology. [...] Who knows why people do what they do? The point is they do it, and we can track and measure it with unprecedented fidelity. With enough data, the numbers speak for themselves.' Er is nu iets beters dan de wetenschappelijke methode van Popper en A.D. de Groot: 'Petabytes allow us to say: "Correlation is enough." We can stop looking for models. We can analyze the data without hypotheses about what it might show. We can throw the numbers into the biggest computing clusters the world has ever seen and let statistical algorithms find patterns where science cannot.' In drie weken tijd leverde het Anderson 69 sceptische reacties op van wetenschappelijke apologeten zoals ik, die zich wanhopig vastklampen aan een verouderd paradigma.

Ik heb drie bezwaren tegen Anderson's redenering. Ten eerste is er op veel gebieden helemaal geen data-overvloed. Dat geldt zeker voor de humaniora en sociale wetenschappen. Van het unieke historisch materiaal in de archieven is slechts een fractie digitaal. Er bestaan wel heel veel gegevens over de hedendaagse bevolking en bedrijven in allerlei registraties en digitale dossiers, maar veel daarvan is (nog) niet toegankelijk voor wetenschappelijk onderzoek.

Ten tweede is de behoefte aan theorievorming niet gebonden aan petabytes. Een voorbeeld uit een vakgebied en tijdperk zonder veel bytes. Karel van het Reve betoogde al in 1978 met sardonisch genoegen dat de hele literatuurwetenschap pretentieuze, deprimerende, oninteressante, perifere en triviaal is. Ik vrees dat de digitale beschikbaarheid van literaire teksten de literatuurtheorie, bunk of niet, eerder heeft aangemoedigd dan verminderd.

Ten derde, wat wil je beginnen met een hele berg aan data zonder idee of methode om die te lijf te gaan? Natuurlijk verandert er heel wat in de wetenschap door de sterke toename in de beschikbaarheid van data. Ook in hele grote dataverzamelingen wordt doorgaans zeer doelgericht gezocht naar bepaalde verschijnselen of verbanden, ook in de deeltjesfysica. Uit een datamoeras stijgen de interessante patronen niet als giftige dampen vanzelf naar boven. Er zijn inderdaad datamineringstechnieken die onverwachte patronen in grote bergen data aan het licht brengen. Maar ook die zijn gebaseerd op theorie. De DANS-archieven bevatten duizenden bestanden. Zouden we meer te weten komen over samenleving, geschiedenis en cultuur door die te gaan minen? U bent van harte welkom om het te proberen.

www.wired.com/science/discoveries/magazine/16-07/pb_theory
www.nrc.nl/wetenschap/article1936868.ece/Het_einde_van_de_wetenschapstheorie

Peter Doorn is directeur van DANS (Data Archiving and Networked Services)

Gelezen

Ineke Stoop, Marion Wittenberg (eds): *Access panels and online research, panacea or pitfall? Proceedings of the DANS Symposium – Amsterdam October 12th, 2006; DANS Symposium Publications 4; Amsterdam, Aksant Academic Publishers, 2008; ISBN 978-90-5260-300-1; € 19,90*

In the previous century, survey data collection was often based on random samples from the population. Respondents were questioned in face-to-face or telephone interviews or by mail questionnaires. Nowadays, in many polls, people are invited to express their opinion through the internet. Is this technological progress, a methodological hornets' nest or both? In October 2006, DANS organized a symposium on this topic called 'Access Panels en online onderzoek, panacea of slangenkuil'. The presentations and debates at the symposium reflected a mixture of enthusiasm, fierce criticism and scientific scepticism. This volume contains the papers of this day.

Patty Demper: *Erfgoed in beeld, onderzoek naar beeldbanken van erfgoedinstellingen; Digitaal Erfgoed Nederland (DEN), 2008*

Analyse van erfgoedbeeldbanken op basis van desktop research en interviews met beheerders van erfgoedbeeldbanken. Aan bod komen onder andere de wijze waarop een beeldbank kan worden opgebouwd,

aan welke voorwaarden moet worden voldaan, en hoe een beeldbank beter vindbaar kan worden gemaakt.

SURFnet: *Jaarverslag 2007; grensverleggend verbinden*

In het jaarverslag komen de belangrijkste ontwikkelingen van de diensten, projecten en organisatie van SURFnet in 2007 aan de orde; Utrecht, SURFnet, 2008.

Natasha Stroeker, Petra Schoen, Koes van Dijken: *Wegwijzer, ken uw virtuele kl@nt; Taskforce Digitale Toegankelijkheid Archieven, 2007; ISBN 978 90 78763 03 1*

Archiefinstellingen worden via internet steeds beter toegankelijk voor het publiek. Collecties worden gedigitaliseerd en via het internet aangeboden en er worden digitale producten en diensten ontwikkeld. Kennis over het publiek en zijn verwachtingen en ervaringen is onontbeerlijk om het digitale aanbod zo goed mogelijk op de behoeften te kunnen laten aansluiten. Maar hoe kun je deze kennis verzamelen? Welk soort onderzoek

hoort bij welk soort vraag van een archiefinstelling? Uit onderzoek van het Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven (IOO) blijkt dat in de archiefsector een brede behoefte bestaat aan een handzaam overzicht van soorten publieksonderzoeken, waarbij algemene achtergrondinformatie gegeven wordt en praktische handvatten worden aangeboden voor de toepasbaarheid. Om de medewerkers in de archiefsector te ondersteunen heeft de *Taskforce Archieven* besloten deze *wegwijzer publieksonderzoek* te ontwikkelen.

Mark, P.J. van der Loo: *An analysis of editing strategies for mixed-mode establishment surveys; Voorburg-Heerlen, Statistics Netherlands, 2008; CBS Discussion Paper*

For several of Statistics Netherlands' establishment surveys, respondents have the choice to respond on paper or electronically. This paper investigates the consequences for editing processes when two different data streams have to be handled. Special attention is paid to the question of how to quantitatively compare the quality of the data streams.